

8. Студенніков С. Скільки витрат на правову допомогу відшкодують: проблемні питання. 04 червня 2019 року. <https://sud.ua/ru/news/ukraine/143054-skilki-vitrat-na-pravovu-dopomogu-vidshkoduyut-problemni-pitannya>

9. Закон України Про адвокатуру та адвокатську діяльність: прийнятий 05 липня 2012 р. № 5076-VI. *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> (дата звернення: 16.07.2024).

10. Сінцов А. Актуальний погляд Верховного Суду на відшкодування витрат на професійну правничу допомогу. 26 січня 2022 року. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/209003_aktualniy-poglyad-verkhovnogo-sudu-na-vidshkoduvannya-vitrat-na-profesynu-pravnicheu-dopomogu

11. Додаткова Постанова Великої Палати Верховного Суду від 7 липня 2021 року у справі № 910/12876/19. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/98728788?utm_source=jurliga.ligazakon.ua&utm_medium=news&utm_content=jl03&_ga=2.235422017.1905800612.1720978083-92766147.1720978083#_gl=1*cyu0ag*_gcl_au*mju3mti4mtixlje3mja5ody3nzc.

12. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР /Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

13. Закон України Про безоплатну правову допомогу: прийнятий 02 черв. 2011 р. № 3460-VI. Редакція від 03 серп. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>

УДК 347.1

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.3.5>

ВОРОНІН М.М.

**РОЛЬ ІНСТИТУТУ КРЕДИТНОГО ДОГОВОРУ В ЗАКОНОДАВСТВІ
ВЕЛИКОБРИТАНІЇ. СПОЖИВЧЕ КРЕДИТУВАННЯ ТА КРЕДИТИ
«КУПИ ЗАРАЗ, СПЛАЧУЙ ПІЗНІШЕ»**

**THE ROLE OF THE CREDIT AGREEMENT INSTITUTION IN THE UK LAW.
CONSUMER CREDITING AND BUY-NOW-PAY-LATER CREDITS**

З метою досягнення таких стратегічних цілей, як макроекономічна стабільність, фінансова стабільність, робота фінансової системи на відновлення країни, сучасні фінансові послуги, інституційна спроможність регуляторів і Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, в серпні 2023 року Національним банком України, Міністерством фінансів, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку і Фонду гарантування вкладів фізичних осіб було затверджено нову стратегію розвитку фінансового сектору країни. Цим документом, серед іншого, визнається необхідність «законодавчих змін у напрямі наближення регуляторного середовища до міжнародних стандартів», зокрема, для подальшого розвитку небанківського фінансового ринку. Метою статті є дослідження порядку регулювання відносин споживчого кредитування в англійському законодавстві та правозастосовній практиці, еволюціонування інституту кредитного договору у Великій Британії. У статті розглянуто, як відбувається процес змінювання інституту кредитного договору у Великій Британії в рамках анонсованої Урядом країни влітку 2022 року реформи у сфері споживчого кредитування, які передумови для цього є та які чинники впливають на зміни. Англійська система регулювання кредитних правовідносин, особливо в сфері споживчого кредитування, становить особливий інтерес, оскільки кредитні договори на задоволення споживчих потреб отримали свою правову регламентацію ще в минулому столітті на рівні спеціальних законодавчих актів, тоді як в Україні відповідний нормативно-правовий акт (Закон України «Про спо-

© ВОРОНІН М.М. – аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін (Національна академія внутрішніх справ)

живче кредитування») з'явився лише в 2016 році. То ж досвід Великобританії на шляху реформування законодавства у сфері споживчого кредитування може бути корисним для ефективного вирішення аналогічних проблем в Україні. Зроблено висновок, що амбітні плани Уряду Великобританії на цей момент не мають визначеності (навіть стосовно того, чи буде реформа системи правового регулювання споживчого кредитування впроваджуватись етапами); наступним кроком має стати розробка стратегії та формулювання більш детальних законодавчих пропозицій із залученням стейкхолдерів до нового раунду обговорення в 2024, а це означає, що впровадження реформи займе ще декілька років.

Ключові слова: договір споживчого кредитування, Закон про споживче кредитування 1974 року (Великобританія), консультативний документ «Реформування Закону про споживче кредитування 1974 року», Управління з фінансового контролю та регулювання Великобританії, фінансова допомога, регульований кредитний договір, виняткові кредитні договори, схема «Купуй зараз, сплачуй пізніше».

In order to achieve such strategic goals as macroeconomic stability, financial stability, the work of the financial system to restore the country, modern financial services, the institutional capacity of regulators and the Individual Deposit Guarantee Fund, in August 2023 the National Bank of Ukraine, the Ministry of Finance, the National Securities Commission securities and stock market and the Individual Deposit Guarantee Fund, a new strategy for the development of the country's financial sector was approved. This document, among other things, recognizes the need for "legislative changes in the direction of bringing the regulatory environment closer to international standards", in particular, for the further development of the non-banking financial market. The purpose of the article is to study the procedure for regulating consumer credit relations in English legislation and law enforcement practice, the evolution of the credit contract institution in Great Britain. This paper studies how the institution of credit agreement evolves in the UK in the framework of the consumer credit reform announced by the UK Government in summer 2022, what prerequisites exist for it and what factors contribute to the changes. The British system that regulates the credit legal relationship, especially in the consumer credit domain, evokes specific interest because credit agreements for consumer needs have been legally regulated since last century on the level of specific legal acts, while in Ukraine a respective act (Ukraine's Law 'On Consumer Credits') appeared only in 2016. So the British experience on the road of reforming the consumer credit legislation may be useful for tackling efficiently similar problems in Ukraine. It is concluded that the ambitious plans of the UK Government are currently uncertain (even regarding whether the reform of the legal regulation of consumer lending will be implemented in stages); the next step should be the development of a strategy and the formulation of more detailed legislative proposals with the involvement of stakeholders in a new round of discussion in 2024, which means that the implementation of the reform will take several more years.

Key words: consumer credit agreement, UK Consumer Credit Act 1974, Reforming the Consumer Credit Act 1974. Consultation, UK Financial Conduct Authority, financial arrangement, regulated credit agreement, exempt credit agreement, Buy Now Pay Later (BNPL) scheme.

Актуальність проблеми. З метою досягнення таких стратегічних цілей, як макроекономічна стабільність, фінансова стабільність, робота фінансової системи на відновлення країни, сучасні фінансові послуги, інституційна спроможність регуляторів і Фонду гарантування вкладів фізосіб (ФГВФО), в серпні 2023 року Національним банком України (НБУ), Міністерством фінансів, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) і ФГВФО було затверджено нову стратегію розвитку фінансового сектору країни. Цим документом, серед іншого, визнається необхідність «законодавчих змін у напрямі наближення регуляторного середовища до міжнародних стандартів», зокрема, для подальшого розвитку небанківського фінансового ринку. Водночас статус країни-кандидата на вступ в ЄС, отриманий Україною в червні 2022 року, передбачає посилення євроінтеграційних реформ у країні (в т.ч. у фінансовому секторі), важливим аспектом яких є імплементація актів ЄС у національне законодавство. Що стосується

бачення майбутнього, то в стратегії, яка є безстроковою, основна мета функціонування фінансової екосистеми сформульована як «задоволення потреб кінцевих споживачів», що включають домогосподарства, для яких вкрай важливою фінансовою послугою є споживче кредитування [9].

Ставши в 2020 році регулятором ринку небанківських фінансових послуг, Національний банк розпочав реформування сфери мікрокредитування. На думку начальника Управління захисту прав споживачів фінансових послуг НБУ Ольги Лобайчук, «постійний аналіз та вивчення міжнародного досвіду у сфері захисту прав споживачів дає змогу поступово застосовувати найкращу світову практику для розбудови добросовісного фінансового ринку» [2]. Однією з країн, чий досвід у сфері мікрокредитування враховувався, була Великобританія, яка в січні 2015 року встановила граничний розмір процентної ставки за мікрокредитами на рівні 0,8% на день при максимальній загальній вартості кредиту 100% від тіла кредиту (разом із нарахованими відсотками та платіжами), а також встановила інші стандарти мікрокредитування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблематики кредитних договорів у сфері приватного права, зокрема договорів споживчого кредитування, займалися такі українські науковці, як В.Я. Погребняк, А.Ю. Бабаскін, С.М. Лепех, Ю.І. Чалий, Л.В. Панова. Слід зазначити, що Погребняк В.Я. окремо досліджував порядок регулювання відносин споживчого кредитування в законодавствах Німеччини, Англії та США, Пилипенко С.А. вивчав договірні зобов'язання в цивільному законодавстві Англії та США, а Панова Л.В. аналізувала застосування ковенантних умов кредитного договору в англо-саксонській системі права. Незважаючи на достатню кількість наукових праць, присвячених кредитним правовідносинам, в т.ч. в законодавствах інших країн, питання інституту кредитного договору в законодавстві Великобританії потребує більш глибокого вивчення, оскільки досвід англійського права може допомогти не тільки подивитись на проблеми кредитного законодавства України під новим кутом зору, але й запропонувати варіанти оптимального вирішення цих проблем.

Метою статті є дослідження порядку регулювання відносин споживчого кредитування в англійському законодавстві та правозастосовній практиці, еволюціонування інституту кредитного договору у Великій Британії.

Виклад основного матеріалу дослідження. У червні 2022 року Уряд Великої Британії офіційно повідомив про свої плани удосконалення (модернізації) законодавства у сфері споживчого кредитування, маючи на меті зниження витрат для комерційних організацій та спрощення правил для споживачів. Як зазначив Джон Глен, головний секретар Казначейства Його Величності, британський уряд «прагне створити регуляторний режим, який би сприяв інноваціям, але водночас забезпечував високий рівень захисту споживачів» [24].

Казначейство Великобританії в своєму консультативному документі «Реформування Закону Великобританії «Про споживче кредитування» 1974 року» (Reforming the Consumer Credit Act 1974. Consultation), опублікованому в грудні 2022 та оновленому в липні 2023, охарактеризувало ринок споживчого кредитування (без врахування іпотечного кредитування) як один з найбільших секторів британських фінансових послуг, орієнтованих на споживача, оцінивши його в 200 млрд фунтів стерлінгів (до периметру дії вищезгаданого Закону не входять інші види позик фізичним особам, а саме позики під заставу нерухомості (житла) та студентські позики). Цей сектор, серед інших продуктів, включає позики для особистих потреб та кредитні картки, якими користується більшість дорослих країни. Враховуючи розповсюдженість та значення кредитних послуг у житті британців, вкрай важливими є забезпечення ефективного захисту споживачів від шкоди при користуванні продуктами та створення оптимальних умов, за яких би бізнес ефективно надавав інноваційні кредитні продукти.

Реформі споживчого кредитування, з одного боку, сприяє вихід країни з Європейського Союзу та можливість скасувати чи замінити нормативні акти, що залишилися за часів ЄС, а з другого боку – той факт, що Закон Великобританії «Про споживче кредитування» 1974 року (UK Consumer Credit Act 1974, або CCA) був введений в дію майже 50 років назад і не відповідає вимогам сучасного світу. Водночас слід зазначити, що прийняття CCA, який прийшов на заміну плутаній та розрізненій системі кредитних правовідносин та регулювання, в 1974 стало віхою в законодавстві країни, запровадивши новий та всебічний механізм захисту споживачів.

З 1974 року з метою внесення змін до Закону CCA було прийнято понад 30 підзаконних нормативно-правових актів, частина з яких була результатом впровадження директив ЄС, а інша – ініційована безпосередньо Великою Британією. Серед них законодавчі акти 2004 року, що стосуються реклами (The Consumer Credit (Advertisements) Regulations 2004), кредитних договорів (The Consumer Credit (Agreements) Regulations 2004), інформування до укладання кредитного

договору (The Consumer Credit (Disclosure of Information) Regulations 2004), дострокового погашення (The Consumer Credit (Earlier Settlement) Regulations 2004) та електронних комунікацій (The Consumer Credit Act 1974 (Electronic Communications) Order 2004). До цього списку також входить Директива зі споживчого кредитування (Consumer Credit Directive, CCD), що була імплементована в країні переважно Директивою ЄС (The Consumer Credit (EU Directive) Regulations 2010).

Згаданий вище консультативний документ «Реформування Закону Великобританії «Про споживче кредитування» 1974 року» є першим кроком реформи, яка, за баченням Уряду, займе кілька років, враховуючи її масштаби та складність. Під час його розробки Казначейством були залучені групи споживачів та представників зацікавлених галузей. До 17 березня 2023 зацікавлені стейкхолдери мали змогу подавати свої думки та пропозиції щодо змісту та форми реформи Закону ССА, до сфери дії якого відносяться всі покупки з використанням кредитних карток та позики для особистих потреб.

Окремо слід згадати, що функції регулятора у сфері споживчого кредитування у 2014 році було передано від Комітету по справедливій торгівлі (Office of Fair Trading, або OFT) до Управління з фінансового контролю та регулювання Великобританії (Financial Conduct Authority, або FCA), яке, таким чином, стало єдиним регулятором фінансових послуг в країні. В рамках передачі повноважень регулятора 82 розділи Закону ССА були скасовані, при цьому 167 розділів залишилися чинними. Серед останніх – статті, що стосуються прав споживачів та їхнього захисту, оскільки «їхня заміна правилами FCA по суті не мала би аналогічної дії. Наприклад, положення про несумлінні відносини дозволяють судам повторно відкривати та переписувати кредитні договори, тоді як Служба фінансового омбудсмена не має еквівалентних повноважень, і тому такий важливий механізм захисту був би втрачений» [21].

Таким чином, на сьогоднішній день договори про надання споживчих кредитів частково регулюються правилами FCA та Законом «Про фінансові послуги та ринки» 2000 року (Financial Services and Markets Act 2000, або FSMA 2000) і частково – Законом «Про споживче кредитування» та підзаконними нормативно-правовими актами.

Що стосується іпотечних кредитів, то вони регулюються, головним чином, Законом «Про фінансові послуги та ринки», правилами FCA щодо іпотечних кредитів та Збірником правил «Домашні фінанси: ведення бізнесу» (Home Finance: Conduct of Business sourcebook, або MCOB). Втім, деякі аспекти іпотечних договорів також підпадають під дію Закону ССА.

Досить поширеними у Великобританії є і студентські кредити, які є основним інструментом безпосередньої державної підтримки студентів вищих навчальних закладів. Щорічно близько 1,5 млн студентів в Англії отримують студентські кредити на загальну суму 20 млрд фунтів стерлінгів. Станом на березень 2024 заборгованість за студентськими кредитами становила 236 млрд фунтів [10]. Надання студентських позик регулюється наступними нормативно-правовими документами: Положенням про освіту (студентські кредити) (погашення) 2009 року (Education (Student Loans) (Repayment) Regulations 2009), Положенням про освіту (кредити для отримання післядипломного магістерського ступеню) 2016 року (Education (Postgraduate Master's Degree Loans) Regulations 2016), Положенням про освіту (кредити для отримання післядипломного докторського ступеню та освіту (студентські кредити) (погашення) (поправка) (№ 2) тощо) 2018 року (The Education (Postgraduate Doctoral Degree Loans and the Education (Student Loans) (Repayment) (Amendment) (no. 2) etc.) Regulations 2018). Стороною договору про надання студентського кредиту є неприбуткова державна організація *Student Loans Company Limited* (SLC), яка виступає агентом Державного секретаря освіти Англії.

У рамках цієї статті детально буде проаналізовано договір про надання споживчого кредитування.

ССА визначає договір про надання споживчого кредиту як «договір між окремою особою (*individual*) («боржник») та будь-якою іншою особою («кредитор»), за яким кредитор надає боржнику кредит на будь-яку суму» [22]. При цьому визначення «окремої особи» включає, крім фізичної особи, партнерство з двох або трьох осіб, не всі з яких є юридичними особами, та групу осіб без створення юридичної особи, у складі якої є не лише юридичні особи та яка не є партнерством [22].

У Великій Британії є три типи кредиторів (позикодавців), які надають позики окремим особам у фунтах стерлінгів:

- (1) банки – резиденти Великобританії;
- (2) будівельні товариства – резиденти Великобританії;

(3) інші спеціалізовані позикодавці, що включають спеціалізовані іпотечні компанії, органи центральної та місцевої влади, підприємства роздрібною торгівлі, публічні корпорації, страхові компанії, пенсійні фонди тощо.

Для надання кредитів компанія повинна мати відповідний дозвіл Управління з фінансового регулювання та нагляду (Financial Conduct Authority, або FCA). Такі компанії у своїй діяльності мають дотримуватись вимог як FCA, викладених у Збірнику правил із споживчого кредитування CONC, так й нормативно-правових актів в периметрі CCA, які надають споживачам особливі права та інструменти захисту. Станом на грудень 2022 року, близько 36 тисяч компаній в країні мали дозвіл FCA на кредитну діяльність, більшість з них – кредитні брокери, а дозвіл на укладення договорів споживчого кредитування мали близько 6 тисяч окремих компаній.

Під кредитом розуміється грошова позика або фінансова допомога (financial arrangement) в будь-якій іншій формі [22]. Термін «фінансова допомога» включає будь-яку домовленість, за якої клієнту надається час для оплати суми, яку він мав би сплатити негайно. Кредит може надаватись як фіксованою сумою (fixed sum credit [21; 22]; такий кредит підлягає погашенню одним або кількома платежами, включає договори оренди-купівлі / умовного продажу), так й на поточний банківський рахунок (running account credit [21; 22]; кредитні картки, овердрафти, револьверні кредитні лінії до певного ліміту).

В Указі «Про регульовану діяльність» (Regulated Activities Order, або RAO) даються визначення регульованого кредитного договору (ст. 60B) та регульованого договору споживацької оренди (regulated consumer hire agreement; ст. 60N). Кредитні договори, які не регулюються вищевказаним нормативним актом, згруповані за наступними критеріями «винятковості» (ст. 60C – 60K): (1) цілі надання кредиту; (2) купівля землі для нежитлових цілей; (3) характеристики позикодавця; (4) кількість платежів в рахунок погашення кредиту; (5) загальна вартість кредиту; (6) характеристики позичальника. Критерії «винятковості» для договорів споживацької оренди викладені в ст. 60O-60R: (1) цілі надання кредиту; (2) надання необхідних послуг; (3) характеристики орендатора.

На сьогоднішній день, наприклад, кредитний договір не підпадає під регулювання, якщо відповідає наступним критеріям, викладеним у ст. 60F(2) Указу RAO:

- є договором між позикодавцем-позичальником-постачальником та сума кредиту є фіксованою;
- кількість платежів, які має здійснити позичальник, не перевищує 12;
- період здійснення таких платежів не перевищує 12 місяців;
- на кредит не нараховуються відсотки чи інші платежі.

Це означає, що більшість товарів, що продаються за схемою «купи зараз, сплачує пізніше» (Buy-Now Pay-Later, або BNPL) не підпадають під регулювання Закону CCA. Тому позикодавцям не потрібно мати дозвіл FCA, кредитні договори, як правило, не повинні відповідати вимогам CCA чи правилам FCA.

FCA в опублікованому в 2021 Woolard Review («Огляд змін та інновацій на незабезпеченому кредитному ринку») визнав, що певні вимоги CCA, наприклад, інформація, що надається позичальнику до укладення кредитного договору та після укладення, особливо в частині терміну надання такої інформації, мають бути пристосовані до договорів BNPL, враховуючи, що термін дії в деяких випадках дуже малий.

Оскільки в останні роки спостерігається різке збільшення у використанні продуктів BNPL (обсяг транзакцій за схемою «купи зараз, сплачує пізніше» збільшився в 4 рази, сягнувши 2,7 млрд британських фунтів [23]), а потенційні ризики нанесення шкоди споживачам підсилюються, британським урядом прийнято рішення щодо внесення BNPL до периметру регулювання, не очікуючи реформи CCA.

Дослідження споживачів [23] показало, що деякі споживачі сприймають BNPL не як кредит, асоціюючи його з платіжними технологіями на кшталт Google Pay, Apple Pay тощо. При такому сприйнятті підвищується ризик того, що споживачі при прийнятті рішення стосовно BNPL-продукту не настільки уважні, як стосовно інших кредитних продуктів. Це, зокрема, стосується потенційних наслідків у разі несвоєчасної сплати (несплати).

Проаналізувавши умови договорів чотирьох основних гравців на ринку BNPL-продуктів, FCA виявило в договорах компаній Clearpay, Klarna, Laybuy та Openpay положення, що можуть нанести шкоду споживачам, а саме:

- умови розірвання договору, в т.ч. пеня за прострочення платежу (за певних обставин);
- право компанії закрити чи заблокувати обліковий запис споживача;

- умови щодо взаємозаліку;
- положення щодо безперервного платіжного права.

Умови розірвання договору. За умовами договору споживач, який повернув товар, мав здійснювати часткові платежі, доки BNPL-компанія не отримувала підтвердження від магазину про отримання товару та(або) кошти не були повернені магазином BNPL-компанії. Коли споживач використовував своє право скасувати онлайн-договір купівлі-продажу, повертаючи всі товари в замовленні, кредитний договір мав би припинитися відповідно до ст. 38(1) Правил щодо споживчих договорів (інформація, скасування та додаткові платежі) 2013 року (Consumer Contracts (Information, Cancellation and Additional Charges) Regulations 2013, або CCRs). Проте за деяких обставин споживач міг або продовжувати вносити часткові платежі, хоча не був повинен, або сплачував пеню за прострочений платіж за невнесення часткових платежів після розірвання договору. Таке могло статися через затримку в інформуванні магазину BNPL-компанії про скасування споживачем онлайн-договору купівлі-продажу.

Умови, які надають право компаніям закрити чи заблокувати обліковий запис споживача або доступ до послуг. Договором передбачалась можливість закриття або блокування облікового запису споживача за будь-якої причини без попередження та обмеження і закриття доступу споживача до свого облікового запису необґрунтовано.

Умови взаємозаліку. У разі коли компанія має заборгованість перед споживачем, останній має право врахувати суму заборгованості при здійсненні платежів такій компанії (зменшити свій платіж на суму такої заборгованості). В своїх договорах компанії могли виключати таке право споживача/

Умови безперервного платіжного права. Безперервне платіжне право (CPA) виникало, коли споживач надавав компанії дані своєї дебетової або кредитної карти та згоду на регулярне списання коштів зі свого рахунку. Проте з умов договору не було чітко зрозуміло, як споживач міг скасувати CPA.

Вищезгадані компанії відреагували на занепокоєння, висловлене FCA, погодившись внести відповідні зміни до своїх договорів, щоб зробити їх більш справедливими та зрозумілими для споживачів. Зокрема, були змінені умови скасування договору, а деякі компанії додали пункт про право споживача призупинити платежі за певних обставин. Крім того, Clearpay, Laybuy та Openpay погодилися добровільно повернути суми пені, нараховані за прострочені платежі після скасування онлайн-договору купівлі-продажу з магазином.

Після успішної співпраці з чотирма компаніями FCA у лютому 2022 на своєму сайті опублікувало керівництво для компаній BNPL-сектору щодо перегляду умов діючих договорів, які раніше FCA визнало потенційно шкідливими для споживачів, із врахуванням положень Закону Великобританії «Про права споживачів» 2015 року (Consumer Rights Act 2015, або CRA), Правил щодо нечесних умов в споживчих договорах 1999 року (Unfair Terms in Consumer Contracts Regulations 1999) – для договорів, укладених в період 01.05.1995 – 30.09.2015, Правил щодо споживчих договорів (інформація, скасування та додаткові платежі) 2013 року (CCRs).

Висновки. Інститут кредитного договору у Великобританії, який має багаторічну та досить сталу історію, останніми роками продовжує активно еволюціонувати. Певних змін вже знала система фінансування студентів ВНЗ (наприклад, для студентів, зарахованих на навчання на 2023-2024 навчальний рік, період погашення кредиту був збільшений з 30 до 40 років, а максимальна відсоткова ставка на студентський кредит встановлена лише на рівні інфляції), розпочався третій рік законодавчої реформи у сфері споживчого кредитування. Як ми бачимо, Уряд Великобританії ставиться вельми ґрунтовно до будь-яких змін у законодавчому периметрі: ще до анонсування реформи спочатку FCA був проведений аналіз положень, які залишилися в Законі ССА, далі – аналіз змін та інновацій на незабезпеченому кредитному ринку з публікацією відповідних звітів [21; 23], а після старту реформи до обговорення п'яти ключових питань ССА (сфера застосування, визначення, вимоги до інформації, права та механізми захисту, санкції) долучилися більше 100 стейкхолдерів [18]. З одного боку, такий підхід дає змогу законотворцю оцінити правову проблематику з різних кутів перш, ніж приймати рішення, та звернути увагу на нагальні проблеми, які потребують негайного вирішення (як у випадку BNPL). З іншого боку, амбітні плани Уряду Великобританії на цей момент не мають визначеності (навіть стосовно того, чи буде реформа системи правового регулювання споживчого кредитування впроваджуватись етапами); наступним кроком має стати розробка стратегії та формулювання більш детальних законодавчих пропозицій із залученням стейкхолдерів до нового раунду обговорення в 2024, а це означає, що впровадження реформи займе ще декілька років. Ми вважаємо, що практика публічних консультацій має сенс

лише на етапі обговорення законопроектів та є недоцільною на етапі формування загального підходу до реформування законодавчих актів, оскільки призводить до суттєвого затягування процесу реформи, при цьому заінтересовані сторони залучаються до обговорення питань, які мають залишатися поза межами їхнього впливу (як-от принципи та поетапність реформи).

Список використаних джерел

1. Грошово-кредитна та фінансові статистика. Листопад 2022 року. Національний Банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MFS_2022-11.pdf?v=4
2. Лобайчук О. Концепція відповідального кредитування – чому важливо встановити дієве регулювання у сфері споживчих позик. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/907284.html>
3. Миськів Г.В. Функціонування та розвиток кредитного ринку України : дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит»; ДВНЗ «Університет банківської справи». – Київ, 2016.
4. Охрименко І.Б. Споживчий кредит в Україні: реалії та перспективи розвитку : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит»; ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана». – Київ, 2015.
5. Панова Л.В. Ковенантні умови в кредитних договорах як правовий інструмент стабільності економічного розвитку. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 6. 2021. С. 28-36.*
6. Пилипенко С.А. Договірні зобов'язання в цивільному праві України, Англії та США (порівняльно-правовий аспект). *Прикарпатський юридичний вісник. Випуск 3(9), 2015. С. 52-55.*
7. Погребняк В.Я. Місце договору споживчого кредитування у системі цивільно-правових договорів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО. 2015. Випуск 35. Частина I. Том 2. С. 15-18.*
8. Погребняк В.Я. Розвиток відносин споживчого кредитування в правових системах іноземних держав. *Наше право. 2015. № 6. С. 152-156*
9. Стратегія розвитку фінансового сектору України. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-11/prezentaciya_strategii.pdf
10. Bolton, Paul. Student Loan Statistics. – House of Commons Library. – 10 July 2024. URL: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN01079/SN01079.pdf>
11. Consumer Credit Act 1974. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1974/39/contents>
12. Consumer Credit Act 2006. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/14/contents>
13. Consumer Credit Sourcebook. Release 37. June 2024. URL: <https://www.handbook.fca.org.uk/handbook/CONC.pdf>
14. Financial Services Act. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2021/22/contents>
15. Further details about total lending to individuals data. Bank of England. URL: <https://www.bankofengland.co.uk/statistics/details/further-details-about-total-lending-to-individuals-data>
16. FCA drives changes to Buy Now, Pay Later (BNPL) firms' contract terms. Financial Conduct Authority. 14.02.2022. URL: <https://www.fca.org.uk/news/statements/fca-drives-changes-buy-now-pay-later-bnpl-firms-contract-terms>
17. Making Buy Now Pay Later terms clearer and fairer. Financial Conduct Authority. 19.07.2022. URL: <https://www.fca.org.uk/about/case-study/bnpl-terms-clearer>
18. Reforming the Consumer Credit Act 1974 Consultation Response. July 2023. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/64ad0cfc933c10012f9e076/CCA_consultation_response_-_v7_new_format.pdf
19. Reform of the Consumer Credit Act 1974. URL: <https://www.keystonelaw.com/keynotes/reform-of-the-consumer-credit-act-1974>
20. Regulatory essentials training programme 2020. Consumer credit regime. 13 July 2020. URL: <https://www.addleshawgoddard.com/globalassets/specialisms/financial-regulation/regulatory-essentials-2020/reg-essentials-training-2020---consumer-credit-regime-13-july.pdf>
21. Review of retained provisions of the Consumer Credit Act: Final report. Financial Conduct Authority. March 2019. URL: <https://www.fca.org.uk/publication/corporate/review-of-retained-provisions-of-the-consumer-credit-act-final-report.pdf>
22. The Consumer Credit (Agreements) Regulations 2010. URL: <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2010/1014/contents>
23. The Woolard Review – A review of change and innovation in the unsecured credit market. URL: <https://www.fca.org.uk/publication/corporate/woolard-review-report.pdf>

24. UK commits to reform of the Consumer Credit Act. URL: <https://www.gov.uk/government/news/uk-commits-to-reform-of-the-consumer-credit-act>

25. United Kingdom Consumer Credit. URL: <https://tradingeconomics.com/united-kingdom/consumer-credit>

УДК 351:659.1

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.3.6>

УЛЬЯНОВА Г.О., УЛЬЯНОВ О.І.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕКЛАМИ В УКРАЇНІ

MODERN TRENDS IN LEGAL REGULATION OF ADVERTISING IN UKRAINE

Стаття присвячена аналізу положень Закону України «Про рекламу» з урахуванням змін, внесених Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про рекламу» та інших законів України щодо імплементації норм європейського законодавства у національне законодавство України шляхом імплементації окремих положень законодавства Європейського Союзу у сфері аудіовізуальної реклами (Європейської конвенції про транскордонне телебачення, Директиви Європейського парламенту та Ради 2010/13/ЄС про аудіовізуальні медіапослуги від 10 березня 2010 року із змінами, внесеними Директивою (ЄС) 2018/1808 від 14 листопада 2018 року)» від 30. 05. 2023 р. Проаналізовано визначення реклами та її особливості. Зазначено, що до об'єктів рекламування поряд з вже традиційними категоріями «товар» та «особа» віднесено «ідею». Віднесення до об'єктів рекламування ідеї може викликати чимало дискусійних питань в практичній площині застосування законодавства через відсутність визначення такого поняття та його відмінних ознак.

Розкрито співвідношення реклами з аудіовізуальною комерційною комунікацією, під якою відповідно до закону також розуміється реклама. Встановлено, що хоча дефініції «реклама» та «аудіовізуальна комерційна комунікація» в цілому розкривають одне й те саме поняття «реклама», вони використовують різні лексичні складові для позначення по суті ідентичних явищ. Проте різниця у вираженні цих складових призводить до відсутності термінологічної узгодженості в межах одного законодавчого акту, що ускладнює формування єдиної та цілісної термінологічної системи.

Визначено особливості поширення реклами як складової користувацького контенту. Зазначено, що при визначенні реклами та користувацького контенту використовуються різні категорії об'єктів, щодо яких може поширюватись інформація. Категорії об'єктів рекламування також відрізняються залежно від способу формування обізнаності у споживачів.

Ключові слова: *реклама, інформація, користувацький контент, ідея, аудіовізуальна комерційна комунікація.*

The article is devoted to the analysis of the provisions of the Law of Ukraine "On Advertising" taking into account the changes made by the Law of Ukraine "On Amendments to the Law of Ukraine "On Advertising" and other laws of Ukraine regarding

© УЛЬЯНОВА Г.О. – доктор юридичних наук, професор, проректор з навчальної роботи (Національний університет «Одеська юридична академія»)

© УЛЬЯНОВ О.І. – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри професійних та спеціальних дисциплін (Одеський державний університет внутрішніх справ)